

เรื่อง บรมราชาภิเษก

ของ

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าธานีนิวัต

พิมพ์ในงานฉาปนกิจศพ

นางทรัพย์ เลขยานนท์

และ

นางสิน เลขยานนท์

ณ วัดไตรมิตรวิทยาราม

วันอังคาร ที่ ๒๓ เมษายน ๒๔๘๕

ณ พระตำหนักปั้นหย่า ศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร

ณ พระตำหนักปั้นหย่า ศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร

ก
DS
E68.3
QV63

พิมพ์ที่โรงพิมพ์พานิชคุณณ ถนอมสำเพ็ง พระนคร
นาบชวน ทร์พย์สุนทร ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา ๒๔๘๘

คำนำ

เมื่อวันท ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ ข้าพเจ้าได้
แสดงปาฐกถา ที่สยามสมาคม เรื่องบรมราชาภิเษก
โดย คำตรัสชวน ของ นายก ๓ มาคม ซึ่งเจาะจง เล็ก
เรื่องนั้น ตามปรกติปาฐกถาที่ ๓ มาคมนิยมแสดง
เป็นภาษาอังกฤษ เพราะส่วนมากของผู้ฟังเป็นชาว
ต่างประเทศที่ไม่เข้าใจ หรือไม่ชำซอง ภาษาไทย
ข้าพเจ้าจึงได้เขียนเรื่องขึ้นเป็นภาษาอังกฤษ และดัด
รูปเรื่องเพื่อให้ชาวต่างประเทศเข้าใจได้ดี

ครั้นต่อมา พระสัทธีรบรรณณมุนี ด้วยความ
เห็นชอบของบรรดาเจ้าภาพ ยากได้เรื่องนพมพแจก
ในงานปดงศพมารดา กับพิสดา และแนะให้ข้าพเจ้า
แปลเป็นไทย ข้าพเจ้าได้รับดงมือแปลไปได้ไม่ถึง
ไหนก็รู้สึกว่ หนึ่งลือกที่จะพมพแจกงานนั้นผู้ที่จะได้
รับไปเป็นคณ ๓ ทะชะนิต กับพวกที่ ข้าพเจ้าเขียนเรื่อง
ไว้ในชั้นเดิมเป็นภาษาอังกฤษนั้นเสียแล้ว จึงได้ดัด

ทอนเพิ่มเติมหลายแห่งเพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการ
 ของคนไทยที่จะอ่าน แต่อย่างไรก็ดี ข้าพเจ้าก็ยัง
 เขียนโดยถือหลักว่า เขียนสำหรับมหาชนทั่วไป
 เช่นตัวข้าพเจ้าเอง ไม่ใช่จะพยายามเขียนสำหรับ
 เจ้านายหรือพระราชาธิราช ฉะนั้นจึงได้งดเว้นรายละเอียด
 ที่นึกว่ามหาชนส่วนใหญ่จักไม่สนใจใฝ่ นักเลง
 หลายอย่าง แต่ก็ได้เพิ่มความคาดคะเนอนุมานความ
 ลงไปอีกบ้าง เพื่อสลัดใจนักประวัติศาสตร์ให้
 พิจารณาในแง่แห่งศาสตร์นั้นด้วย

ข้าพเจ้าขอถือโอกาสนี้ขอบพระทัยพระเจ้าวรวงศ์
 เชอพระองค์เจ้าวรรณไวทยากร นายถ้อยยามธมมาคม
 ที่ได้ทรงอนุญาตให้พิมพ์หนังสือนี้แจก เพราะ
 ปาฐกถาที่แสดงให้สยามธมมาคมย่อมเป็นสมบัติของ
 สยาม จะพิมพ์ในที่อื่นๆควรได้รับอนุญาตเสียก่อน

บ้านถนนเพชรบุรี วันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๘

ฉันทนวัต

๘ เรื่องบรมราชาภิเษก

พิธีบรมราชาภิเษกในประเทศไทยเป็นเรื่องน่า
รู้สำหรับนักประวัติศาสตร์และสังคมวิทยา พิธี
เจียนด้วย ถักรพราหมณ์ และ ถักรพทธศาสนาทาง
ฝ่ายพินยาน คำว่า พินยานนี้ แท้จริงเราไม่น่าจะ
นำมาใช้ เพราะผิดคตินัยนั้นประสงค์จะเหยียด
ว่าต่ำกว่าตน แต่ข้าพเจ้าเห็นว่า ไหน ๆ ก็ใช้กัน
มาจนแพร่หลายแล้ว จะไปถืออะไรกับบรรพชนนาม
ธรรม เพราะฉะนั้น จึงจะขอใช้คำนี้ตลอดไปใน
ปาฐกถาพินยาน นอกจากถักรพราหมณ์ และ ถักร
พทธศาสนาพินยานดังกล่าวแล้ว พิธีบรมราชาภิเษก
ยังมี ถักรเทวราชของเขมร ประดับอยู่ภายนอกอีก
ด้วย ฉะนั้น เพื่อให้คำพูดของข้าพเจ้าแจ่มแจ้ง
ข้าพเจ้าจึงจะขอลำดับประวัติวัฒนธรรมของประเทศไทย
เพื่อท่านผู้ฟังจะได้เข้าใจชัดเจนว่า ธรรมเนียม

ของชาวไทยในเรื่องตำแหน่งพระมหากษัตริย์ได้เป็น
มาอย่างไรแต่โบราณจนปัจจุบันนี้

พจนานุกรมวัฒนธรรม

ชนชาติไทยซึ่งได้อพยพออกจากจีนได้มาตั้ง
แม่น้ำของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น แม่น้ำเจ้า
พระยา แม่น้ำโขง แม่น้ำคง แต่โบราณกาลนั้น เขา
ใจว่าเป็นคนที่มีศาสนาเชนนับถือผี พวกไทยน้อย
ที่ลงมาทางลุ่มน้ำเจ้าพระยาได้มาพบกับพวกมอญ
แห่งอาณาจักรทวารวดีเมื่อประมาณพุทธศตวรรษ
ที่ ๓๖ พวกมอญเป็นชาติที่สืบเชื้อสายมาแต่
ชาวอินเดียที่ชื่อว่าเตลิ่งคะ อยู่ในอ่าวเบงกอลฝั่ง
ตะวันออกเฉียงตอนบน แล้วได้ข้ามฟากอ่าวนั้นมาตั้งถิ่น
ฐานบ้านเรือนอยู่ทางฝั่งตะวันออก เหตุฉะนั้นจึง
ได้เรียกกันว่าชาติเตลิ่ง พวกมอญเชื้อเตลิ่งนี้ได้
มาตั้งประเทศทวารวดีชนในลุ่มน้ำเจ้าพระยา และ
ได้มีวัฒนธรรมสูงโดยอาศัยศาสนาพุทธหินยานเป็น
หลัก วัฒนธรรมของทวารวดีนั้นแหละได้มาเป็นต้น

คอของวัฒนธรรมของพวกไทยน้อย ที่ลงมาทางแม่น้ำเจ้าพระยาดังกล่าวมาแล้ว นอกจากพุทธศาสนาแล้ว เรายังได้คัมภีร์ธรรมศาสตร์แบบแผนกฎหมายของเขามาใช้ด้วย เพื่อสนับสนุน คำกล่าวของข้าพเจ้าในข้อนี้ ข้าพเจ้าขอยก คาทาเบองตนของพระธรรมศาสตร์มาให้เห็นดังต่อไปนี้

ภาสคัม มนุสสารณ มฤตภาสาย อาทิตโต
 ปรมบุรุษคัม ทานี รามเบญสุ ปติภูริต
 รามญญสุต ๑ ภาสาย ทศคาพหิ ปุริเสนิห
 ศสุมา ตัม สัมภาสาย วจิตฺตุนตัม สุนาถ เม

ความว่า คัมภีร์พระธรรมศาสตร์นี้ ชนเดิมพระมนุสสารจารย์ได้กล่าวไว้ด้วย “ภาษาเดิม” (อาจารย์กฎหมายไทยแปลกันว่ามคธภาษา) ครั้นแล้วได้มาประดิษฐานแต่สมัยปรัมปราในดินแดนของพวกรามัญ แต่ในบัดนี้เขาส่งยากที่อำมาตย์จะเข้าใจได้ ฉะนั้น จึงได้แปลออกเป็นภาษาสยาม

ส่วนพวกมอญแห่ง ทวารวดี หมดไปจาก ลุ่มน้ำเจ้าพระยา ด้วยอาการ อย่างไรไม่มีใคร ทราบๆ แต่

ว่าไทยเราเข้ามาแทนที่โดยต้องรบกับเขมร ตั้งแต่
สุโขทัย ลงมา และในที่สุดก็แย่งเอาดินแดน ของ
เขมรที่ในลุ่มน้ำเจ้าพระยาไว้ได้เป็นส่วนมาก ในการ
ที่ไทยเข้าล้อมรอย เขมรนี้ เราได้รับเอา วัฒนธรรม
ของเขมรเอาไว้อีกทอดหนึ่งด้วย คือ ตัทธิพรหมณ์
ตัทธิพุทธานามหายาน และ ตัทธิเทวราช แต่
วัฒนธรรมเขมรหาได้ฝังลงไปในนิสัยไทยแน่นแฟ้น
เหมือนดังวัฒนธรรมแบบมอญไม่

รวมใจความว่า ไทยเรานำวัฒนธรรมเดิมของ
เรามาจากจีนได้ส่วนหนึ่ง รับวัฒนธรรมมอญเข้า
ไว้อย่างสนิทสนมส่วนหนึ่ง แล้วรับวัฒนธรรมเขมร
ไว้อย่างเฉินๆ อีกส่วนหนึ่ง

ทรรสนะของไทยในเรื่องตำแหน่ง

พระมหากษัตริย์

ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ชาติไทยมีวัฒนธรรม
เดิมมาแต่จีนได้ส่วนหนึ่ง ในวัฒนธรรมเดิมนั้น หน้า

๑
พระมหากษัตริย์เป็นดุจพ่อเมือง เป็นผู้นำออก
รับฟังในเวทาศึก เป็นทั้งพ่อ ทั้งผู้ปกครอง ทั้ง
ศุภากรของราษฎรในเวลาสงบศึก พระมหา
กษัตริย์ทรงคุ้มครองราษฎรอย่างดีทุกด้าน เพราะ
ฉะนั้นจึงปรากฏว่า “ในปากปดุมักตั้งอนันต์
ชวนไว้นั้นไพร่ฟ้าหน้าใส กตางบ้านกตางเมือง
มีถ้อยมีความเจบท้อง(ช)องใจ มนจากกกดาว
ถึงเจ้าถึงขุนไว้ ไปถนนกตังอ(น)น ท่านชวน
ไว้ พชนรามคำแหงเจ้าเมืองไฉยนิรยก เมื่อถาม
ส่วนความเกษมด้วยชี ธรรมนิยมพระราช
มัสการจะร้องทุกข์โดยตรงถึง พระมหากษัตริย์ยัง
คงมีคดียดมาจนถึง พ.ศ. ๒๔๗๕ โดยแปรรูปไปบ้าง
เล็กน้อย คือแทนที่จะมีกระดังชวนไว้ ได้มีการจัด
หลวงยื่นขอให้นำพระบรมมหาราชวังเพื่อรับคารอง
ทุกข์สุดแต่ใครจะถวาย การที่พระมหากษัตริย์ทรง
รับผิดชอบมากมายเช่นนี้ ย่อมเป็นเหตุให้คนรักใคร่
นับถือ แต่ตามอุบัตเหตุค่อยใหญ่ แม้แต่เพียง

ทำนาไม่ได้ผลดี ราษฎรก็พลอยโทษท่านไปด้วย

ระเบียบ พ่อเมือง คง ได้กล่าวมานี้ เมื่อได้รับ
วัฒนธรรม มอญแห่ง คัมภีร์ พระธรรมดำตร มาเจือ
ปนก็เขากันได้สนิทสนมดี ความนิยมที่จะให้พระ
มหากษัตริย์ทรง เป็นธรรมิกราช ดังตั้ง พระเจ้ามหา
สัสมมคราช แห่ง คัมภีร์ พระธรรมดำตรนั้น ก็เป็น เรื่อง
มาจากส่วนเก่าแก่ของ พระไตรปิฎก เช่น อคฺคณฺฐสูตร
และจากกฎศีลสูตรแห่งที่นักายปาฏิกคฺค ฉะนั้นจึง
จะขอคัดความแห่งหนังสือโบราณเหล่านี้ ฉะเพาะ
ตอนที่แต่งด้วยลักษณะของพระมหากษัตริย์มาเพื่อ
เปรียบเทียบกับกันได้ว่า ความนิยมของประชาชนไทย
เป็นอย่างไรในเรื่องพระมหากษัตริย์

คัมภีร์พระธรรมดำตรก็กล่าวว่าพระเจ้ามหาสัสมมค
ราช “ตั้งอยู่ในราชธรรม ๑๐ ประการ ทรงเบญ
จางคิกศีล เป็นปรกตศีล ฉะเพาะ ๑๐ ประการ กะศีลเป็น
อุโบสถศีล เมตตากรรณาแก้สัตว์ทั้งปวง แล้วทรง
พระอุสาหะมะณะดีการะซึ่งคัมภีร์พระธรรมดำตรเป็น

นิจกาด ทรงประพฤติกิธรรม ๔ ประการ คือ
พิจารณาซึ่งความชอบความผิดแห่งผู้กระทำให้เป็น
ประโยชน์เดิมได้เป็นประโยชน์แก่พระองค์ ๑ ทะนุ
บำรุงซึ่งบุคคลผู้ศรัทธา ๑ บำรุงมาซึ่งพระราช
ทรัพย์โดยยุติธรรม ๑ รักษาพระนครราชเสนาให้
ศุขเกษมโดยยุติธรรม ๑ เป็น ๔ ประการ แดง
อยู่ในราชกิจประเพณีมิได้ขาด "

ส่วนพระธรรมิกราชเป็นอย่างไรวินั้น เราจะเห็น
ได้จากจกกวตติสสุต ซึ่ง อธิบาย ลักษณะแห่ง จักร
พรรตติงได้เก็บความมาต่อไปนี้

จักร คือ หน้าตาของพระจักรพรรดิฯ จะต้องเป็น
ผู้หมั่นนบถธรรม เป็นผู้สนับสนุนธรรม จะต้อง
เอาพระทัยใส่คุ้มครองรักษาบรรดาผู้อาศัยอยู่ในแว่น
แคว้นของพระองค์ คือ ผู้เป็นอันโตชน ผู้เป็นพดกาย
ผู้เป็นขัตติย ผู้เป็นอนุยหนตคิถลยห้อยตาม ผู้เป็น
พราหมณและคหบดี ผู้เป็นชาวบ้านชาวชนบท ผู้เป็น
สมณพราหมณ ตลอดจนสัตว์เดรัจฉานทั้งหลาย ต้อง

ทรง สอดส่อง มิให้มีการ อชรรรมเกิดขึ้นได้ในแว่น
แคว้นของพระองค์ และเกอูกดคนจนด้วย

อนึ่ง เมื่อผู้มั่งคั่งผู้ร่ำรวยจกสำรวจมคณ และปฏิบัติตน
เพื่อความดีมาสู่พระองค์และทอดถามถึงอะไรดีอะไร
ชั่ว อะไรผิด อะไรชอบ อะไรพึงทำ อะไรพึงเว้น
พระองค์จะตอ้งฟังเขาโดยตลอด แต่ห้ามปราม
อย่าให้เขาไปในทางที่ชั่ว สันนิษฐานให้เขาไปในทาง
ดี
ทศดงน

พระราชามหากษัตริย์ผู้รอบคอบวิเสก เมื่อได้ทรง
ปฏิบัติจักรวรรดิวัตรตั้งข้างบนแล้ว ครั้นถึงวัน
เพ็ญพระจันทร์เต็มดวงจึงได้สดุดีทรงพระมรชาภิเสก
เสด็จขึ้นสู่ปราสาทเบื้องบน ขณะนั้นแต่จกทพยจักร
รัตนปรางกุชณะเพาะพระพักตร พระราชาเสด็จ
ถูกชน ทรง สะพัก ภูลีตา ภรณ์ เฉวียง พระ องค์ดำ เพอ
แสดงความรัก ทรงหยิบ พระมิงการ ด้วยพระ
หัตถ์ซ้าย หัตถ์ขวาตบพระหัตถ์ขวาแล้วอุบได้ทิพย
จักรรัตน พลังตรีสให้จักรนั้นหมุน (วรวิ) ไป

จง ทพยจักรนั้นได้เริ่มหมุนไปทิศตะวันออกก่อน
 พระราชาก็เสด็จตามไปด้วยจตุรงคเสนา แห่งใดที่
 ทพยจักรหยุดลง พระองค์ก็ยกขบวนอยู่ด้วย บรรดา
 พระราชาผู้เป็นปรบัษแก่พระองค์ในทิศตะวันออก
 นั้นก็พากันมาเฝ้าและทูลว่า “ข้าแต่มหाराช ขอ
 เชิญเสด็จมาเถิด พระองค์เสด็จมาด้วยดั่งเดว สรรพ
 สัมบัติเป็น ของ พระองค์ หหมดแล้ว พระองค์จง
 ประทานอนุสาสนแก่หม่อมฉันทั้งหลายด้วยเถิด”
 ถ้าตบนั้นพระจักรพรรดิจึงประทานอนุสาสน ห้าม
 ชำสัดควดตชวิต ห้ามลักชะโมย ห้ามประพฤติผิด
 ในกาม ห้ามมุสาวาท ห้ามดื่มสิ่งมึนเมา และทรง
 อนุญาตว่าให้บริโภคทรัพย์สฤงคารไปจุเดิม พระ
 ราชาปรบัษในทิศตะวันออกเหล่านั้นต่าง ก็พากัน
 อ่อนน้อมต่อพระจักรพรรดิราช ทพยจักรก็เวียน
 ไปตามทิศทั้งสี่ เหตุการณ์ได้เป็นไปจุในทิศตะวันออก
 ออกอีกจนครบรอบจักรวาลแล้ว จึงกลับเข้าสู่ราช
 ธานี ประดิษฐานอยู่ในท้องพระโรงหน้าพระราช

มณฑลเชียร ต้องรื้อมีดว่างกระจำงไปทัวพระมณฑลเชียร
 แห่งพระจักรพรรดิเป็นเจ้าโตกนั้น

นิยายอันเป็นทนิยมของคนโบราณนี้ มีคคสำคัญ
 อย่กว่า พระราชาผู้ทรงธรรมย่อมเป็นทนิยมกว่า
 ผู้มิชยด้วยคมอาวุธ ทรงดำรงอยู่ในธรรม ทรง
 เป็นผู้ประกาศธรรม ด้วยพระราโชวาท และทรง
 กว้างขวางพยายามคบคนดีทัวไป นอกจากคคนี้แล้ว
 เราพึง ตั้งเกศว่า รายละเอียดของ นิยายนี้ได้ช่วย
 ประกอบ รูปพิจิ บรมราชาภิเศก ซึ่งจะได้ กล่าวต่อไป
 ข้างหน้า โดยฉะเพาะในข้อที่ว่า พระธรรมิกราช
 เวียนไปรอบโลก ได้ชัยชนะด้วยธรรมเหนือปรบัษ
 คราวละทิศ คต้ายๆ พิจิประทับพระที่นั่งอัฐทิศ

เราย่อมได้ยินได้ฟัง เรื่อง ๆ ว่า พระมหากษัตริย์
 ผู้เป็นธรรมิกราชควรจะเป็นอย่างไร คือ ทรงทศ
 พุทธราชธรรม ทรงประกอบสังคหวัตถุทั้ง ๕ ประการ
 ทรงดำรงพระองค์อยู่ใน จกุกกตวิมุตต อยากจะ
 ทราบเรื่อง พิศดาร ขยให้ดูโคลงท้ายเศลงพ่าย หรือ

ในท้ายเรื่อง บรมราชาภิเษกของ กรมพระนราธิปฯ
ถ้าจะอ่านเป็นร้อยแก้วให้พิสดารยิ่งกว่านั้น ก็ให้อ่าน
หนังสือจดหมายเหตุนั้น พระราชพิธีบรมราชาภิเษก
รัชกาลที่ ๖ หน้า ๕๔ ถึง ๗๔

ยังมีขนบธรรมเนียมอื่น ๆ ที่จดจำกันมาโดยไม่
ปรากฏว่าได้มาจากตำราใดอีก ซึ่งถ้าไม่นำมา
กล่าวในที่นี้จะทำให้ภาพของเราแห้งไป ประเพณี
เหล่านั้นเป็นต้นว่า พระมหากษัตริย์ชนด้วยราชย์
โดยสโมสรสัมมตของประชาชน คือ ในขณะที่พระ
มหากษัตริย์พระองค์ก่อนเสด็จสวรรคตลง พระบรม
วงศ์านุวงศ์และข้าราชการและบางที่ประมุขสงฆ์ด้วย
ประชุมพร้อมกันตกลงว่าจะเชิญใครขึ้นเสวยราช
สมบัติ จึงอยู่ธรรมเนียมบางทกเห็นจะละเอียด
กันบางเหมือนกัน แต่คาดว่าจะเป็นส่วนน้อยที่สุด

ข้าพเจ้าจะไม่ขอเดาว่า พระมหากษัตริย์ทรง
เป็นเจ้าชีวิตของคนไทยมาตั้งแต่ครั้งใด แต่อย่างไร
ก็ตาม ที่เรียกกันเช่นนั้น คงเป็นเพราะ พระองค์

มีลัทธิเห็นชีวิตราษฎรของพระองค์จริง ๆ ซึ่งถ้าจะ
เปรียบกับสังคมโบราณไม่ว่าส่วนใด ๆ ของ โลก
แล้วก็หาใช่เป็นอาการแปลกประหลาดประการใดไม่
นอกจากเป็นเจ้าชีวิตแล้ว พระมหากษัตริย์ยัง ทรง
เป็นเจ้าแผ่นดินอีกด้วย ในกฎหมายลักษณะเบ็ด
เสร็จ ซึ่งพระเจ้าอู่ทองเป็นผู้ประกาศไว้ เมื่อ พ.ศ.
๑๘๐๓ กล่าวว่า “ที่ในวันแคว้นกรุงเทพพระมหา
นครศรีอยุธยามหาดิถกภพพรรัตนราชธานีบุรีรมย
เป็นที่แห่งพระเจ้าอยู่หัวหากให้ราษฎรทั้งหลาย ผู้
เป็นข้าแผ่นดินอยู่ จะได้เป็นที่ราษฎร หามิได้”
เหตุดังนั้นจึงได้มีระเบียบบังคับว่า ซึ่งกำหนดให้
ราษฎรทุกคนตั้งแต่ชนสูง ตงมาหาชนต่ำ มีลัทธิที่จะ
ครอบครองที่ดิน เป็นจำนวน เนื้อที่ มากน้อยแต่
ฐานะของตน ในเรื่องคำว่าพระเจ้าแผ่นดินนั้น กรม
หลวงราชบุรีฯ ได้ทรงอธิบายไว้ ตรงกัน กับที่ กล่าว
มานี้ (ดูเด็กเชอรกรรมหลวงราชบุรีฯ หน้า ๑๗๗)

ในเรื่อง หน้า ที่ นิตยบัญญัติ นน คมภร พระธรรม

ตำราจำแนกกฎหมายออกเป็น ๒ ประเภท เรียกว่า
 มุตกคฺคัแห่งผู้พิพากษาศาลการ ๓๐ ข้อ และมุตกคฺคั
 วิวาท ของราษฎร อีก ๒๙ ข้อ บรรดากฎหมาย
 โบราณทั้งปวง เมื่อพระมหากษัตริย์จะทรง บัญญัติ
 ออกไปอย่างไรย่อมทรงอ้าง มุตกคฺคัอันใด อันหนึ่งใน
 ๓๙ นั้นเสมอ ดุเหมือนกันว่าพระมหากษัตริย์ไม่ทรง
 ถอสัทธิทธิ จะทำการ นคบบัญญัติ นอกเหนือ คัมภีร์ พระ
 ชรรณศาสตร์ได้อย่างไรเลย ถ้าจะใช้ภาษาสมัย
 ปัจจุบันก็แทบจะอ้าง เอาได้ว่า คัมภีร์พระธรรม
 ตำราเป็นรัฐธรรมนูญ จำกัด พระราช อำนาจทางนิติ
 บัญญัติมาแต่โบราณกาล

นักเขียน ที่เป็นชาวต่างประเทศ ไม่ใคร่เข้าใจ
 ฐานะของพระมหากษัตริย์ที่เกี่ยวกับศาสนา เช่น
 ดร. เวดส์ก๊อชบายนว่า เป็น High Priest ด้วย
 ข้าพเจ้าเชื่อแน่ว่า ขอนไม่มตอันใด แม้แต่ดั้งเดิม
 มา เพราะพระมหากษัตริย์ตัวอย่าง (พระเจ้า
 มหาสมมตราช) ของมัธยมประเทศโบราณ ตั้ง
 ปราบกฎในพระไตรปิฎกนั้นเป็นสฤกษัตติย คือ นัก

รบ ถึงแม้ทางพุทธศาสนาจะไม่นิยมการรบพุ่งเบียดเบียนผู้อื่น ก็ไม่หน่^๕หน่^๕ด^๕ก^๕ท^๕ว^๕า^๕เป็น^๕น^๕ก^๕ร^๕บ^๕น^๕ไป^๕ได้ พระมหากษัตริย์ของไทยเกี่ยวกับศาสนาในฐานะเป็นผู้เต็มใจใน พระพุทธศาสนาและเป็นผู้ค้ำ^๕จุน^๕ค้ำ^๕น^๕า^๕หรือค้ำ^๕น^๕ุ^๕ป^๕ก^๕ม^๕ก^๕ท^๕ำ^๕น^๕

เมื่อไทยมาเกี่ยวกับเขมรแล้ว ในฐานะพระมหากษัตริย์แปร^๕ร^๕ู^๕ป^๕ไป^๕บ้าง คือ รับเอาขนบธรรมเนียมแห่งลัทธิเทวราชของเขมรมาใช้ ดังปรากฏในพิธีใหญ่ๆ เช่น พิธีบรมราชาภิเษกและมฤตกพิธี ในพิธีบรมราชาภิเษก พราหมณ์^๕ดำ^๕ช^๕าย^๕ม^๕น^๕ต์^๕ค^๕เ^๕น^๕เจ^๕น^๕พระเป็นเจ้าให้ลงมาสู่พระองค์พระมหากษัตริย์ แล้วใช้คำพูดแก่พระองค์แก่พระอัคร^๕วร^๕เป็น^๕เจ้า คำสั่งของพระองค์^๕ก^๕เ^๕ร^๕ย^๕ก^๕ว^๕า “โองการ” คือ คำสั่งของพระเป็นเจ้า ทง^๕ถ^๕ำ^๕ม^๕ ทง^๕ถ^๕ว^๕าย^๕ พระดัง^๕ว^๕า^๕ด^๕ย^๕ช^๕ร^๕ำ^๕อันพราหมณ์ในอดีตเคยถือว่าเป็นเครื่องทรงอันหมายนะเพาะถึงพระอัคร^๕วร^๕ ในจำพวกพระแสง^๕ร^๕าชา^๕ว^๕ุ^๕ท^๕ง^๕ป^๕ะ^๕ค^๕ก^๕ม^๕ พระแสง^๕ศ^๕ร^๕ี^๕ของ^๕พระ^๕อ^๕ค^๕ร^๕ว^๕ และพระแสง

จักรของพระนารายณ์ ในพระบรมนามาภิไธยเต็ม
 ๔๔ ดำนวนว่า “ทิพยเทพาวตาร” ซึ่งแปลว่าเป็น
 อวตารของพระเป็นเจ้าบนสวรรค์ ในมฤตกพิช
 พระบรมศพ ก็ใช้โกศทรง โกลันใช้ชั้นโกธอันโต
 คือ ครอบสำหรับ เครื่องหมาย พระอัคร ตามที่ ใช้
 กันอยู่ใน ประเทศเขมรในสมัยลัทธิเทวราช ที่ถือว่า
 พระมหากษัตริย์ คือ องค์พระเป็นเจ้านัน จริง
 อยู่ทุกวณแม่แต่ศพ “นาย” ก็อาจได้โกศได้ แต่
 เป็นธรรมดาอยู่เอง ที่ เครื่องยศ ต่าง ๆ สำหรับ ที่สูง
 ย่อมขยายวงกว้างออกไปทุกที อย่างไรก็ดีลัทธิ
 เทวราชของเขมรติดอยู่แต่ภายนอก ถ้าจะพิจารณา
 ให้ซึ้งลงไปถึงจิตใจของคนไทยแล้ว คงไม่มีใคร
 เชื่อบ้างจริงใจว่า พระสังวาลย์ธำมิต พระแสง
 ราชวุธกิต พระบรมโกศกิต ได้ทำให้พระมหา
 กษัตริย์ของเราตายเป็นพระอัครไปได้เลย เรา
 ๖๖ ๖๕ ๖๔ ๖๓ ๖๒ ๖๑ ๖๐ ๕๙ ๕๘ ๕๗ ๕๖ ๕๕
 ๕๔ ๕๓ ๕๒ ๕๑ ๕๐ ๔๙ ๔๘ ๔๗ ๔๖ ๔๕ ๔๔ ๔๓ ๔๒ ๔๑ ๔๐ ๓๙ ๓๘ ๓๗ ๓๖ ๓๕ ๓๔ ๓๓ ๓๒ ๓๑ ๓๐ ๒๙ ๒๘ ๒๗ ๒๖ ๒๕ ๒๔ ๒๓ ๒๒ ๒๑ ๒๐ ๑๙ ๑๘ ๑๗ ๑๖ ๑๕ ๑๔ ๑๓ ๑๒ ๑๑ ๑๐ ๙ ๘ ๗ ๖ ๕ ๔ ๓ ๒ ๑ ๐

ยอมไม่นิยมที่จะยึดถือว่า พระองค์คือ พระอัคร
เป็นเจ้า

ตามที่ได้อำนาจการเปลี่ยนแปลง แห่งความยึด
ถือ ของ คนไทย ในลักษณะแห่ง ตำแหน่ง พระมหา
กษัตริย์มาทางนี้ นับว่าความยึดถือดังนี้ ได้เป็นอยู่
ตลอดถึงสมัย กรุงศรีอยุธยา มาจนถึง รัชกาล ที่สาม
แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ส่วนตั้งแต่รัชกาลที่สี่ มาจน
ถึงปัจจุบันเพียง พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้น ลักษณะแห่ง
ตำแหน่ง พระมหากษัตริย์ เปลี่ยนแปลง ไปในทาง จะ
ให้เหมาะสมกับสมัยปัจจุบันอันโลกย่อมอนุโลมเข้า
หาแบบแผนทางยุโรปมากขึ้นทุกที ส่วนภายหลัง
พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้น ไม่อยู่ในขอบเขตแห่งปาฐกถา
อนัน

ในระบอบนี้ (ตั้งแต่รัชกาลที่ ๕ มา และก่อนนั้น
เล็กน้อย) การที่จะจำกัดให้ออกกฎหมายภายใน
มรดกคิดว่าท ๓๘ ข้อ เป็นไปไม่ได้เสียแล้ว เพราะ
ปัญหาปกครองบ้านเมืองกว้างขวางขึ้น หายเท่าพัน

ทว่า เช่น จะออกกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข
 ก็ไม่รู้จะเอาเข้าในมณฑลข้อใด พระมหากษัตริย์
 จึงทรงใช้อำนาจทางนิติบัญญัติเต็มที่ การ
 ผ่อนผันเข้าหาปัจจุบันสมัยนั้น ส่วนที่เกี่ยวกับ
 ตำแหน่งพระมหากษัตริย์โดยมากย่อมเป็นไปในทาง
 ที่จะจำกัดพระราชอำนาจลงโดยลำดับ โดยพระ
 องค์ทรงริเริ่มขึ้นเองทุกเรื่อง อาทิคือ การเลิกทาส
 การแยกเงินแผ่นดิน ออกไว้เป็นส่วนหนึ่งต่างหาก
 (รัชกาลที่ ๕) และการลดสิทธิที่ยกเว้นภาษี
 ชากรให้แก่พระคลังข้างที่ (รัชกาลที่ ๖) การ
 ถอนอำนาจการร่ำบาดว่าจะซื้อตรงต่อพระเจ้า
 แผ่นดินนั้นแต่ แต่เดิมมาข้าราชการถือฝ่ายเดียว
 ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตั้ง
 ธรรมเนียมใหม่ คือ ทรงคืนอำนาจราชทานสัตย์แก่
 ข้าราชการด้วย การตั้งราชสมบัตินั้น ถึงแม้ว่า
 จะได้อนุโลมเข้าหาธรรมเนียมฝรั่งที่ว่า ให้พระราช
 โอรส พระองค์ใหญ่ มีสิทธิที่จะรับ สืบราชสันตติวงศ์

ก็จริง แต่ยังคงรับรองกันในที่ประชุมเจ้านายและ
ข้าราชการผู้ใหญ่อยู่ดี ธรรมเนียมยังใช้อยู่จน
ถึงเมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นเสวย
ราชย์สืบต่อจากพระบรมเชษฐาธิราช เพราะไม่มี
พระโอรส

พระราชพิธีบรมราชาภิเษก

ตามหัตถ์เดิมของไทยนั้น เมื่อพระมหากษัตริย์
เสด็จสวรรคตลง ที่ประชุมที่ก่อกำมาแต่นั้นเลือก
พระมหากษัตริย์ใหม่ แต่พระองค์ทรงเป็นแต่ผู้
ดำริราชการแผ่นดินไปก่อน จนกว่าจะได้ทรงรับ
ราชาภิเษก ในระหว่างที่ยังไม่ได้รับนั้นเครื่องยศ
บางอย่างก็ต้องงด เช่น พระเศวตฉัตรมีเพียง ๗
ไม่ใช่ ๙ ชั้น คำสั่งของพระองค์ไม่เป็นโองการ ฯลฯ
เหตุฉะนั้นจึงมักต้องรับทำพจนันต์ยี่สิบแห่งใน
สมัยปัจจุบันนี้ มิได้ถือเคร่งครัด

พิจารณาดูในประวัติศาสตร์ ปรากฏความใน
ศิลาจารึก วัดสุทัศน์ของ พญาธิไทย แห่ง สุโขทัยว่า

พจนานุกรมของอภิเชกส์หายพจน บางกตางทำวให้เปน
 ผู้ครองสุโขทัย ข้าพเจ้าเข้าใจว่าคงจะได้ธรรมเนียม
 อภิเชกมาจากเขมรหรือมอญ เพราะทางเขมร
 โบราณถือคติพิราหมณ์ ย่อมมีการอภิเชกไม่
 ค่องง้งงัย พะยานกัมียว่า น้าที่พ้อออกมาจากเขา
 ถึงคบรรพตข้างบนวัดกุไต้นครจัมปาศักดิ์นั้น ไซ้เป็น
 น้าอภิเชกตามความในคิตาจากฤก (พ.ศ. ๑๑๓๒)
 พระราชพงศาวดารไทย ไม่บรรยาย การทำพิธีบรม
 ราชาภิเชกว่ามีลักษณะอย่างไรบ้าง จนกระทั่งถึง
 คราวที่สมเด็จพระเจ้าบรมโกศรับราชสมบัติใน
 พ.ศ. ๒๒๗๕ ซึ่งทำเป็นพิธีดี เพราะแย่งชิงราช
 สมบัติกับ พระราชนัดดาอยู่ พระเจ้ากรุงธนบุรี
 จะได้ทรงทำพระราชพิธีบรมราชาภิเชกหรือไม่ ท่าน
 ผู้ไม่รับรอง แต่สมเด็จพระยาดำรงฯ ได้ทรง
 พบหนังสือทางบัญชีใต้่างพระบรมราชโองการของ
 ท่าน จึงทรงสันนิษฐานว่า ถ้ามิได้รับราชาภิเชก
 ก็คงไม่ใช่พระบรมราชโองการ ที่เราทราบแน่นอน

๒ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ เมื่อชนด้วย
ราชสมบัตินั้น ได้ทรงทำ พืชอย่าง ดัด ครองหนง ก่อน
แล้วกตติงงานพระราชสงครามกับพม่า จนหมดห่วง
เรื่องนแวงจึงทรงตั้งกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง มีเจ้า
พระยาเพชรพิชัยซึ่งเป็นข้าราชการกรงศรีอยุธยา
เป็นประธาน ให้สืบสวนแบบแผนโดยถ้วน พอ
การสร้าง พระนคร ทาร ฝั่ง ตะวันออก ของ แม่น้ำเจ้า
พระยาเสร็จจึง จึงได้ทรงทำบรมราชาภิเศกโดย
พิธีอีกครั้งหนึ่ง เมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๗ เข้าใจกันว่า
พิธีพราหมณ์ที่ไม่เกี่ยวกับส่วนภาษาบาลี ซึ่งเป็นพระ
ราชนิพนธ์ในรัชกาลที่หนึ่ง คงจะสำเร็จรูปขึ้นในงาน
คราวนี้ โดยได้ของเก่ามา พิธีพราหมณ์ที่
หมายถึงพิธีที่เรียกว่า เปิดประตูไถ่ถอน เป็นการ
อัญเชิญพระอิศวรให้เสด็จลงมาจากเขาไถ่ถอน เป็น
ภาษาที่ไม่มีผู้ใดรู้ชัดเจนนานแล้ว พระบาท
สมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ได้โปรดให้พราหมณ์อารย
ซึ่งรับปริญาภาษาโบราณมาแต่อินเดียตรวจสอบดู

พราหมณ์เห็นว่า เป็นภาษา ชนิดที่ใช้ใน ดมัยคมกร
 คันตระ เข้าใจว่าคมกรที่ชื่อโตคฺตฺรีย อารณฺยก
 และโตคฺตฺรีย พราหมณ์ แต่เมื่อพราหมณ์อารย
 ถึงแก่กรรมลง ทางราชการได้พราหมณ์ค้ำจตร
 เข้ามาแทนที่หอสมุดสำหรับพระนคร ท่านผู้นั้น เห็น
 แลว่า เป็นภาษาทมิฬโบราณ

ลักษณะของพิชิตบรมราชาภิเศกเวลานั้น เรามัก
 จะเข้าใจ ตาม ธรรมเนียมฝรั่งไปเสียว่า สำคัญอยู่ที่
 การสวมพระมหาพิชัยมงกุฏ แต่ข้าพเจ้าคิดว่า แต่
 เดิมเห็นจะสำคัญอยู่ที่การทรงรับน้ำอภิเศก เพราะ
 ชื่อพิชิตบรมราชาภิเศก

การบรมราชาภิเศกพิสดารในรัชกาลที่หนึ่ง เมื่อ
 พ.ศ. ๒๓๒๘ นั้น ได้เป็นแบบแผนต่อมาโดยเปลี่ยน
 รายการบางอย่าง ที่แปลกไปจากนั้นมากที่สุด ก็
 คือ พระราชพิธีเพิ่มเติมในรัชกาลที่สี่ซึ่งพราหมณ์
 และราชบัณฑิต กราบบังคมทูล เป็นภาษาบาลีแล้ว
 แปลเป็นภาษาไทย และพระเจ้าอยู่หัวทรงตอบทง

สองภาษา^๕ ในระยะแสดงปาฐกถา^๕ ข้าพเจ้าไม่มี
เวลาที่จะดำดึกการเปลี่ยนแปลง จึงจะขอตัดไปแต่
ถึงงานบรมราชาภิเษก^๕ รัชกาลที่เจ็ดเป็นแบบอย่าง
โดย^๕ชัดเจนบางระยะว่าอะไรใหม่อะไรเก่าตัดออกไป

ก่อนเริ่มพระราชพิธี^๕ที่กรุงเทพฯ ได้มีการเสนา
นา^๕ตรงที่ปฐมนิยสถาน^๕สำคัญ^๕หรือที่กองมณฑล^๕ ทั้ง ๑๗
มณฑล^๕ เพิ่มวัดพระมหาธาตุ^๕สุวรรณโคตม^๕ซึ่งอยู่ใน
มณฑลพิษณุโลก^๕ อีกแห่งหนึ่ง รวมเป็น ๑๘ แห่ง
ส่วนที่กรุงเทพฯ^๕ ก็มีพระราชอุทิศ^๕พระสุพรรณบัตร^๕ ดวง
พระราชทาน^๕และพระราชัญญกรแผ่นดิน

ครั้นถึงกำหนดงาน^๕ ก็มีพิธี^๕ตั้งนา^๕วงคาย^๕วันหนึ่ง
กับสวดมนต์^๕เพียงพระออก ๓ วัน^๕ ซึ่งไม่^๕สู้จะมีลักษณะ
แปลกไปจากสวดมนต์^๕เพียงพระตามธรรมดา^๕มากนัก
แต่มีการประกาศ^๕เทวดา^๕ (เชิญมาช่วยอำนาจพร)^๕ ทั้ง
สามวัน^๕ ครั้นถึงวันที่ ๕ เวลาเช้า^๕สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงพระมรธาภิเษก^๕เสนา^๕ แล้วทรงเครื่อง^๕คันธออก^๕
พระที่นั่งไพศาลทักษิณ^๕ ประทับ^๕เหนือพระราชอาสน์

แปดเหลี่ยม ซึ่งเรียกว่า พระที่นั่ง อรุณทิศ ภายใต้พระ
เศวตฉัตร เจ็ดชั้น ราชบัลลังก์ และพราหมณ์
ประจำทิศทั้งแปด ผดุงเปลี่ยนกันคราวละทิศ กล่าว
คำอัญเชิญให้ทรงประทับรักษาทิศนั้น ๆ แล้วถวายน้ำ
อภิเชกและถวายพระพรชัย เมื่อเวียนไปจนครบแปด
ทิศแล้ว กลับมาประทับทิศ ตะวันออก หวังหน้าราช
บัลลังก์ ซึ่ง ทรง ประจำทิศ ตะวันออก กราบ บังคมทูล
รบยขอออกทูลหนึ่ง จึงเสด็จไปเฝ้าพระราชอาคัน
คานหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า พระที่นั่งภัทรบิฐ จึงพระมหา
ราชครู (ในรัชกาลที่เจ็ด เป็นเพียงพระราชครูความเทพ
มุนี ว่าที่พระมหาราชครู) ร่ายเวทธรรเสริญไถ่ถำ
จนเสร็จพราหมณ์แล้ว กราบบังคมทูลเป็นภาษา
บาลีก่อนแล้วแปลเป็นไทยว่า

“ขอเดชะฝ่า ธุระของ ชูดีพระ บาท ปกเกล้า ปก
กระหม่อม ขอใต้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระ
ราชทานพระบรมราชวโรกาสแก่ข้าพระพุทธเจ้า ด้วย
พระบาท ส้มเด็จ พระเจ้า อยู่หัว ได้ ทรง รับ พระมูรธา

ภิเชก^๙เป็นบรมราชาธิราช^๙เป็นเจ้า^๒เป็นใหญ่^๙ของประชา
ชนชาวสยาม เหตุ^๖ค^๒ง^๒นั้น^๒ ข้า^๒พระพุท^๒ธ^๒เจ้า^๒ท^๒ง^๒พระบรม
วงศา^๔น^๒วง^๒ศ์^๒ชา^๒ทุ^๒ต^๒ละ^๒อง^๒ร^๒ุด^๒พระบาท มี^๓ท่าน^๒เส^๒นา^๒บ^๒ค^๒
เป็น^๙ประ^๒ช^๒าน^๒ และ^๒ส^๒ม^๒ณ^๒ะ^๒พ^๒รา^๒ห^๒ม^๒ณ^๒า^๒จ^๒าร^๒ย^๒ท^๒ง^๒ป^๒วง
พ^๒ร^๒อ^๒ม^๒เพ^๒ร^๒ย^๒ง^๒มี^๒น^๒า^๒ใจ^๙เป็น^๒อ^๒น^๒เด^๒ีย^๒ว^๒ก^๒ัน^๒ ขอ^๒ช^๒นา^๒น^๒พระ
ป^๒ร^๒มา^๒ภิ^๒ไ^๒ช^๒ย^๒ถ^๒ว^๒า^๒พระ^๒บา^๒ท^๒ส^๒ม^๒เด^๒็^๒จ^๒พระ^๒เจ้า^๒อยู่^๒ห^๒ว^๒ด^๒ง^๒ไ^๒ด^๒
จ^๒า^๒ถู^๒ก^๒ไ^๒ว^๒ใน^๒พระ^๒สุ^๒พ^๒ร^๒ร^๒ณ^๒บ^๒ั^๒ต^๒ร^๒น^๒ั้น^๒ และ^๒ขอ^๒ม^๒อ^๒บ^๒ถ^๒ว^๒าย^๒
เค^๒ร^๒อง^๒ร^๒า^๒ช^๒ก^๒ก^๒ร^๒ภ^๒ณ^๒ท^๒น^๒ั^๒อ^๒น^๒ส^๒ม^๒พระ^๒รา^๒ช^๒อ^๒ิส^๒ส^๒ร^๒ีย^๒ย^๒ศ^๒ ขอ^๒
ไ^๒ด^๒ั^๒ท^๒ร^๒ง^๒เจ^๒ด^๒ิม^๒พระ^๒ป^๒ร^๒มา^๒ภิ^๒ไ^๒ช^๒ย^๒ โดย^๒ก^๒ำ^๒ห^๒น^๒ด^๒น^๒ั้น^๒ และ^๒
ท^๒ร^๒ง^๒ร^๒ับ^๒เค^๒ร^๒อง^๒ร^๒า^๒ช^๒ก^๒ก^๒ร^๒ภ^๒ณ^๒ท^๒น^๒ คร^๒น^๒แ^๒ล^๒ว^๒ขอ^๒ไ^๒ด^๒ั^๒ท^๒ร^๒ง^๒
ร^๒า^๒ช^๒ภ^๒า^๒ระ^๒ด^๒ำ^๒ร^๒ง^๒ ร^๒า^๒ช^๒ส^๒ม^๒บ^๒ค^๒ โดย^๒ช^๒ร^๒ร^๒ม^๒ด^๒ำ^๒เ^๒ล^๒ม^๒อ^๒ เพ^๒อ^๒
ป^๒ระ^๒โย^๒ชน^๒เ^๒ก^๒อ^๒ก^๒ุ^๒ต^๒และ^๒ด^๒ุ^๒ช^๒ห^๒่^๒ง^๒ม^๒ห^๒า^๒ชน^๒ด^๒ำ^๒ไป^๒”

ท^๒ร^๒ง^๒ร^๒ับ^๒ว^๒า “ขอ^๒บ^๒ด^๒ะ^๒ พ^๒รา^๒ห^๒ม^๒ณ^๒”

ถ^๒ำ^๒ด^๒ิ^๒บ^๒น^๒พระ^๒ม^๒ห^๒า^๒ร^๒า^๒ช^๒ค^๒ร^๒ุ^๒ จ^๒ึง^๒ถ^๒ว^๒าย^๒พระ^๒สุ^๒พ^๒ร^๒ร^๒ณ^๒
บ^๒ั^๒ต^๒ร^๒ พระ^๒ด^๒ัง^๒ว^๒า^๒ด^๒ย^๒ด^๒ำ^๒ม^๒ด^๒ำ^๒ย^๒และ^๒เค^๒ร^๒อง^๒ร^๒า^๒ช^๒ก^๒ก^๒ร^๒
ภ^๒ณ^๒ท^๒ และ^๒พระ^๒แ^๒ง^๒อ^๒ษ^๒ม^๒ว^๒า^๒ว^๒ช^๒

เค^๒ร^๒อง^๒ร^๒า^๒ช^๒ก^๒ก^๒ร^๒ภ^๒ณ^๒ท^๒ค^๒า^๒ม^๒ด^๒ำ^๒ร^๒ำ^๒ม^๒ห^๒า^๒อ^๒ย^๒า^๒ง^๒ อะ^๒ไร^๒

บ้างนั้นไม่ตรงกันทุกคำวาทไป อย่างไรก็ดี ที่พระมหา
ราชครูถวายน คอ

๓ พระมหาพิชัยมงกุฏ ทรงรับมาต่อม ขณะ
ในสมัยปัจจุบันอนุนโตม เป็นขณะสำคัญที่สุดแห่งงาน
บรมราชาภิเษก พราหมณ์ เบ้าตั้งขยับบนแท่น
ชาวประโคนฯ แตรดังขลุ่ยดนตรี ทหารยิงบัน
ถวายคำนับ พระสงฆ์อาระฆังและดวดชัยมงคล
คาถาทวพระราชอาณาจักร

๒ พระแสง ขรรค์ชัยศรี ซึ่งถือ ว่า เป็น พระแสง
ของพระเจ้าปทุมศรียวงศ์แห่งเขมรโบราณ เป็น
พระแสงคู่บ้านคูเมืองของเขมรนั้น

๓ พระแสงจามรี เป็นราชกกุธภัณฑ์อันนิยมกัน
ว่าเป็นของสูงคู่พระองค์พระมหากษัตริย์มาแต่อดี
โบราณ

๔ ทานพระกร และ ๕ พระแสงข้างข้างเลือก
ปนเปื้อนอยู่ในเบญจราชกกุธภัณฑ์ แต่เข้าใจว่าไม่ได้
อยู่ในคำหรับเดิม คงจะแซกภายหลัง

๖ ถัดลงพระบาทเชิงงอน เป็นราชกกุธภัณฑ์

คำคัญอันหนึ่งตามแบบอินเดียโบราณ ในทศร
ชาดก ซึ่งเป็นต้นฉบับโบราณอันหนึ่งของนิทานพระ
รามเล่าว่า เมื่อพระภรตไปวังวอนพระรามในป่าให้
กตัญญูมาทรงราชย์^{๔๒} พระรามไม่ยอมกลับ จึง
ประทอน นดอง พระบาทใหญ่^{๔๓} ซึ่ง พระภรตเชิญมา
ประดิษฐานไว้แทนพระองค์พระรามบน พระราช
บัลลังก์ในกรุงอโยธยา

๗ พัด - วาตวิชนี

เลข ๑, ๒, ๓, ๖ กับพระเศวตฉัตร รวม ๕ อย่าง^{๔๔}
นี้ เข้าใจว่าเป็นเบญจราชกกุธภัณฑ์ตามตำหรับเดิม
ของลังกา (ดูมหาวงศ์พงศาวดารลังกาที่ฉบับเดิม ๑
หน้า ๒๗๘)

ยังมีเครื่องราชูปโภค คือ พระแสง^{๔๕}ผกทอง
เกด^{๔๖}ยง เป็นพระแสงประจำพระองค์มหาดเล็กเชิญ
ตามเสด็จ ทานพระกรเทวรูป พระสุพรรณศรี
บัวแฉก พานพระขันหมาก พระมณฑป พระค้ำ
ทักษิโณทก เป็นเครื่องทรงใช้ประจำวัน ซึ่งมหาด
เล็กเชิญตามเสด็จทุกงานพระราชพิธี

ส่วนพระแสงอชฎาวุธ คือ พระแสงแปดองค์นั้น
เป็นอาวุธพระเป็นเจ้า (ตรี, จักร, ธนุ) บ้าง เป็น
พระแสงอนมเรองทางประวัติศาสตร์ (พระแสงปืน
ข้ามน้ำสะโดง หมายถึงที่พระนเรศวรทรงยิงข้าม
แม่น้ำน่าน ไปถูกแม่ทัพพม่าตาย) บ้าง อื่นๆ อีกบ้าง

แล้วพระลี้ทชชัยบดี จึงกล่าว คำถวายพระเศวต
ฉัตร และพราหมณ์อื่นกล่าวความนควัษณมนต์เป็น
ภาษาโบราณ และถวายชัยด้วยมคธ และ สยาม
ภาษา ซึ่งพระเจ้าอยู่หัวทรงรับว่า

“ตกรพราหมณ์ บดินเราทรงราชภาระครอง
แผ่นดินโดยธรรมสม่ำเสมอ เพื่อประโยชน์ เกื้อกูล
และสุขแห่งมหาชน เราแผ่อำนาจเหนือท่านทั้งหลาย
กับโลกสมบัติ เป็นที่พึงจัดการ บอingkัน อันเป็น
ธรรมสืบไป ท่านทั้งหลายจงวางใจอยู่ตามสบาย
เถอญ” พระมหाराชครูรับว่า

“ข้าพระพุทธเจ้า ขอรับ พระบรมราชโองการ
พระบัญชาตรัสสั่งหน้าท ประณมธรรมิกราชาจาก
ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ”

๕ ๗
 นเป็นระยะดำคึกเข็ดสอง เพราะพระมหากษัตริย์
 ๘ มีพระบรมราชโองการเป็นครั้งแรก แล้วทรงหัตถ์
 ๙ นำจากพระเต้าทักขิโนทก ตั้งสัตยาธิษฐานที่จะ
 ทรงเป็นธรรมิกราช จึงมีการประโคมแข่งแซ่อก
 ๕ ครั้งหนึ่ง เมื่อสุดเสียงประโคมจึงทรงไปรยพิกุก
 ๙ เงินทองแก่พราหมณ์ แล้วเปิดองเคระของทรงบาง
 อย่างเช่นพระมหาพิชัยมงกุฎแล้ว เล็ดจ ๙ ชิ้นจาก
 มหาสมาคมสู่พระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน ทรงรับพร
 จากพระสงฆ์ราชาคณะที่เข้างานวันก่อน ๆ มาแล้ว
 ๕ ทั้งสามวัน เป็นเสร็จงานส่วนใหญ่ในคอนเข้า

๕ ครั้นตอนกลางวัน ทรงพระมหาพิชัยมงกุฎ
 เล็ดจ ๙ ออกก ท้องพระโรง พระที่นั่ง อมรินทร์วินิจฉัย
 ทรงรับพรจากมหาสมาคม แห่ง พระบรมวงศานุวงศ์
 ๕ เลื่อนมาตยราชบริพาร มีพระราชดำรัสชอบใจและ
 ทรงอนุญาตให้ผู้ทำราชการ คงดำรงตำแหน่ง สืบไป
 ๕ ด้วย พิชินของเดิมไม่ใช่แต่การถวายพระพรเท่านั้น
 แต่ท่านมุขอำมาตย์หัวหนารัฐบาลทั้งหก คือ สมุห

พระกตาโหม ส้มหมายก และเสนาบดีเวียงจันทนา
ซึ่งเรียกว่า จตตมภักตัง ถวายราชสมบัติอันอยู่ใน
หน้าที่ของตน เป็นต้นว่า (ในรัชกาลที่ ๒) ส้มห
พระกตาโหม ถวาย รถ หดง เวื่อ หดง ศัสตราวุธ
และหัวเมืองจันทกาโหม ส้มหมายกถวายพระยา
ช้างคน ม้าคน พดเวื่อน และหัวเมืองจันทมหาดไทย
เสนาบดีคตังถวายราชพิทยากร และราชสมบัติทั้งสืบ
ต้องท้องพระคตัง ฯลฯ เมื่อถวายทวแล้วจึงพระ
ราชทานอนุญาตให้บรรดาข้าราชการดำรงตำแหน่ง
รักษาราชอาณาจักร และราชสมบัติในหน้าที่ของ
ตน ๆ สืบไป ต่อจากนั้นเสด็จขึ้นพระที่นั่งไพศาล
ทักษิณ ฝ่ายในเฝ้าถวายพระพรเช่นฝ่ายหน้า ใน
สมัยโบราณ เป็นหน้าที่ท้าววรจันทร์ ถวายสืบส่ง
พระกำนัล แต่ธรรมเนียมนี้ได้เลิกไปตั้งแต่รัชกาล
ที่หก ในรัชกาลที่เจ็ดได้เติมการทรงสถาปนาพระ
ชายาขึ้นเป็นสมเด็จพระบรมราชินีในระยนี้

เวตาเย็นเสด็จฯ ไปทรงแต่งตั้งพระองค์เป็นอัคร

คำสั่งนุปลัมภก ต่อหน้า คณะสงฆ์ ใน พระอุโบสถ วัด
พระศรีรัตนศาสดาราม โดย กระบวน ราชอิสริยยศ
แล้ว เสด็จขึ้น ทรง ถัดการะ ส้มเต๋อ พระบรมราชบุรพ
การ ทักพระองค์

อนึ่ง คำวอนนเสด็จขึ้นเถลิงพระราชมณเฑียรใน
พระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน เป็นพิธีอย่างคนไทยชน
บ้าน คือ ประทับบนพระแท่นบรรทม ทรงรับ
กุญแจทอง จันทมาศทอง ทานพระกร พรรณผัก
หิมปัต และแมว ฯลฯ เจ้านายผู้ใหญ่ฝ่ายในถวาย
พระพร แล้วเอนพระองค์ลงบนพระแท่นบรรทมพอ
เป็นมงคลฤกษ์

งานบรมราชาภิเษก แท้ๆ นับว่า ยุติลง เพียงนี้
(เว้นอย่างเดียว ซึ่งจะกล่าวต่อไปข้างหน้า) แต่ยังมี
งานมงคล และ สังคม ต่อจากนี้ อีกในวันต่อๆ มา
เช่น การที่เจ้านายข้าราชการถวาย ดอกไม้ รูปเทียน
ถัดการะพระองค์ในฐานะพระมหากษัตริย์ การที่
ทรง อาราธนา พระมหาเถร มาถวาย เทศน์ว่าด้วย

มรดกธรรมและหน้าที่พระราช^{๒๑}ผู้ได้ทรงรับอภิเษก^{๒๒}
 การที่^{๒๓}คณะต่าง ๆ เข้า^{๒๔}เฝ้าถวายพระพรชัย^{๒๕}เป็นต้น
 ส่วนท้ายของบรมราชาภิเษก^{๒๖}ที่ยังจะกล่าวถึงต่อไป
 ก่อการเลียบเมืองอันเป็นธรรมเนียมมาแต่อินเดีย
 โบราณ ดังปรากฏในพระบาตต่าง ๆ มีชาติกเป็น
 ต้น ทางพราหมณ^{๒๗}กนิยมนิยมมนต์^{๒๘}จน^{๒๙}ถึง
 ปรากฏในคัมภีร์^{๓๐}อคนปฺราณ^{๓๑}เป็นต้น แต่เดิมที่พระ
 มหาษัตริย์เสด็จประพาส^{๓๒}ชนพระนคร^{๓๓}เพื่อแสดง
 พระองค์แก่ทวยราษฎร์ ครั้นมาในรัชกาลที่^{๓๔}ทรง
 เปรุปรัง^{๓๕}นั้นเป็นการเสด็จ^{๓๖}ไป^{๓๗}สักการะพระศาสนา
 ในพระอารามที่สำคัญ^{๓๘}เป็นงานสองวัน บกวันหนึ่ง
 เรือนหนึ่ง^{๓๙} แล้ว^{๔๐}เป็นเสด็จการ^{๔๑}

เมื่อ^{๔๒}นายกสยาม^{๔๓}ธันวาคม^{๔๔}คริสต์^{๔๕}ชวน^{๔๖}ให้^{๔๗}ข้าพเจ้า^{๔๘}
 แต่ง^{๔๙}ปาฐกถา^{๕๐}เรื่องบรมราชาภิเษก^{๕๑}ใน^{๕๒}ชั้น^{๕๓}
 ข้าพเจ้า^{๕๔}ไม่^{๕๕}ได้^{๕๖}เต็ม^{๕๗}ใจ^{๕๘}รับ^{๕๙}ชวน^{๖๐} เพราะ^{๖๑}คาดว่า^{๖๒}คง^{๖๓}ไม่^{๖๔}
 ใคร^{๖๕}เอา^{๖๖}ใจ^{๖๗}ได้^{๖๘}เท่า^{๖๙}ไหน^{๗๐}นัก^{๗๑} จะ^{๗๒}มานั่ง^{๗๓}พูด^{๗๔}ทำไม^{๗๕} ครั้น^{๗๖}

ท่านชวนชัก ข้าพเจ้าไปคิดต่อกันที่ กตบเหตุนั้นมา
 จงระบจะพูด เหตุที่ข้าพเจ้าจะเห็นดังนี้ ข้าพเจ้าจะ
 บรรยายเอง กตบเหตุนั้นของ ดร. มาตินอฟสกีที่เขียน
 ไว้ในหนังสือ Science, Religion and Reality ไม่
 ได้ จึงคัดคำของท่านดอกเตอร์ มาลงอธิบายเหตุ
 ของข้าพเจ้าดังต่อไปนี้

“สังคมใดนับถือ ธรรมเนียมของคนอื่นสืบต่อ
 มาแต่หลัง ย่อมทำให้ฐานะของสังคมนั้นแข็งแรง
 และแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น การยึดมั่นและปฏิบัติประการ
 ใดๆ ก็ดี หากเป็นไปในทางที่จะยกย่องธรรมเนียม
 แห่งสังคมของคนแล้ว ย่อมเป็นกำลังสำคัญที่จะ
 ยึดอายุให้แก่อารยธรรมแห่งสังคมนั้น..... ธรรมเนียม
 ดังกล่าวนี้ ท่านผู้ใหญ่ว่าท่านดงทูนไว้เป็นนกหว้าที่จะ
 สร้างขึ้นไว้ ฉะนั้นหากการดำรงธรรมเนียมเหล่านั้น
 จะเป็นเหตุให้หมดเปลืองไปสักเพียงไร ก็ต้องยอม
 สละให้จึงได้”

